

Sygn. akt III AUa 1065/12

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 28 grudnia 2012 r.

Sąd Apelacyjny w Poznaniu, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Ewa Cyran
Sędziowie:	SSA Hanna Hańczewska-Pawłowska (spr.) SSA Marek Borkiewicz
Protokolant:	st.sekr.sądowy Agnieszka Perkowicz

po rozpoznaniu w dniu 19 grudnia 2012 r. w Poznaniu

sprawy z odwołania **Samodzielnego Publicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej w S.**

przeciwko **Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z.**

przy udziale zainteresowanych: M. T., R. L., J. N., G. O., D. P., S. P.

o podstawę wymiaru składek

na skutek apelacji odwołującego Samodzielnego Publicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej w S.

od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Zielonej Górze z dnia 25 maja 2012 r. sygn. akt IV U 367/12

1. zmienia zaskarżony wyrok oraz poprzedzające go decyzje w ten sposób, że wypłaty dokonane przez odwołujący Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w S. na rzecz zainteresowanych: M. T., R. L., J. N., G. O., D. P. i S. P. tytułem świadczeń rzeczowych z okazji Świąt Bożego Narodzenia w wysokościach i w terminach wskazanych w zaskarżonych decyzjach oraz w stosunku do S. P., R. L. wypłaty z tytułu upominku z okazji jubileuszu nie stanowią podstawy wymiaru składek;

2. w pozostałym zakresie apelację oddala;

3. koszty zastępstwa procesowego między stronami znosi wzajemnie.

UZASADNIENIE

Decyzjami z dnia:

1) 02.12.2011r. nr (...) znak (...) dot. M. T.,

2) 02.12.2011r. nr (...) znak (...) dot. R. L.,

- 3) 02.12.2011r. nr (...) znak (...) dot. J. N.,
- 4) 02.12.2011r. nr (...) znak (...) dot. G. O.,
- 5) 02.12.2011r. nr (...) znak (...) dot. D. P.,
- 6) 02.12.2011r. nr (...) znak (...) dot. S. P.,

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z. stwierdził, że wynikający z wypłaconych przez płatnika składek Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej z siedzibą w S. z tytułu umowy o pracę- M. T., R. L., J. N., G. O., D. P., S. P. przychód w postaci „wczasów pod gruszą” i „świadczeń rzeczowych z okazji Świąt Bożego Narodzenia”, a w stosunku do S. P. i R. L. dodatkowo z tytułu upominku z okazji jubileuszu -w kwotach, za okresy i w wysokościach szczegółowo wymienionych w zaskarżonych decyzjach, stanowi podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe, chorobowe, wypadkowe oraz na ubezpieczenie zdrowotne.

Odwołanie od powyższych decyzji złożył płatnik składek Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej z siedzibą w S. zarzucając:

- 1) błąd w ustaleniach faktycznych poprzez nieprawidłowe przyjęcie, iż od wartości świadczeń rzeczowych z okazji Świąt Bożego Narodzenia powinny być opłacone składki na ubezpieczenie społeczne i zdrowotne, podczas gdy ich wartość nie stanowi podstawy wymiaru składek ZUS i NFZ, albowiem sfinansowane zostały ze środków zakładowego funduszu świadczeń socjalnych;
- 2) sprzeczność istotnych ustaleń ZUS z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego, poprzez pominięcie okoliczności warunkującej uznanie czy od wartości świadczeń rzeczowych z okazji Świąt Bożego Narodzenia /bez względu na jego wysokość/ nie należy naliczać składek na ubezpieczenie społeczne oraz w konsekwencji ubezpieczenie zdrowotne, a mianowicie iż zarówno ich przyznanie, jak i wysokość uzależnione było od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej pracownika, który je otrzymywał.

W uzasadnieniu odwołujący podkreślił, że świadczenia przyznane osobom zainteresowanym były finansowane ze środków przeznaczonych na cele socjalne w ramach zakładowego funduszu świadczeń socjalnych w związku z czym przychód uzyskany z tego tytułu nie powinien stanowić podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne, zgodnie z § 2 ust. 1 pkt 19 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 18.12.1998r. w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe. Odwołujący wyjaśnił, iż zgodnie z regulaminem obowiązującym w SP ZOZ w S. podstawę do obliczenia ulgowych usług i świadczeń stanowił dochód brutto przypadający na osobę w rodzinie wykazany w oświadczeniu osoby uprawnionej do korzystania z funduszu, a pracownicy składając wnioski o przyznanie świadczeń z funduszu przedkładali jednocześnie oświadczenie o sytuacji życiowej, majątkowej i rodzinnej za lata 2008, 2009 i 2010. Płatnik składek tak przy wypłacie „wczasów pod gruszą”, jak i przy pozostałych objętych zaskarżonymi decyzjami świadczeniach z ZFSS, badał sytuację życiową, osobistą i majątkową swoich pracowników, która w zasadzie nie różniła się, gdyż pracownicy to w większości osoby zamieszkałe w S. lub okolicach, większość prowadziła gospodarstwo wraz z współmałżonkiem, mieli na utrzymaniu dwoje dzieci, posiadali mieszkanie, samochód oraz spłacali kredyt. Odwołujący się miał świadomość takiego stanu rzeczy i znalazło to odzwierciedlenie w wysokości przyznanej pracownikom pomocy socjalnej.

Sąd połączył sprawy z odwołań dotyczących zainteresowanych M. T., R. L., J. N., G. O., D. P., S. P. ze sprawą sygn. akt IVU 367/12 w celu ich łącznego prowadzenia i rozpoznania.

Wyrokiem z dnia 25 maja 2012r., sygn. akt IV U 369/12, Sąd Okręgowy w Zielonej Górze Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych oddalił odwołania.

Podstawę rozstrzygnięcia Sądu I instancji stanowiły następujące ustalenia faktyczne i rozważania prawne.

Płatnik składek Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej z siedzibą w S. zatrudnia około 220 pracowników. Od 01.01.1998r u płatnika składek obowiązywał Regulamin Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych. Regulamin w pkt 1 ppkt 4 stanowił, że przyznawanie usług i świadczeń oraz wysokość dopłaty z Funduszu uzależniona jest od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej osoby uprawnionej do tych usług i świadczeń. Podstawę do obliczenia ulgowych usług i świadczeń stanowi dochód brutto przypadający na osobę w rodzinie wykazany w oświadczeniu osoby uprawnionej do korzystania z Funduszu. Oświadczenie powinno zawierać wszelkie dochody brutto uzyskiwane przez wspólnie zamieszkujące i prowadzące wspólne gospodarstwo domowe osoby w rodzinie (pkt IV ppkt 1 a regulaminu). Osoba ubiegająca się o przyznanie ulgowej usługi socjalnej lub świadczenia z Funduszu jest obowiązana złożyć w dziale służb pracowniczych wnioski o przyznanie usługi lub świadczenia oraz oświadczenie o wysokości dochodu brutto na osobę w rodzinie z miesiąca poprzedzającego datę złożenia wniosku (pkt V ppkt 1 regulaminu). W ramach zakładowego funduszu świadczeń socjalnych pracownicy otrzymywali:

- 1) świadczenie socjalne nazwane „wczasy pod gruszą” w latach 2008-2010;
- 2) świadczenia rzeczowe z okazji Świąt Bożego Narodzenia w latach 2009-2010;
- 3) upominki z okazji jubileuszu pracy oraz odejścia na emeryturę i rentę w latach 2006-2010.

Pracownicy ubiegając się o przyznanie „wczasów pod gruszą” podawali informację czy w miesiącu poprzedzającym wypłatę tego świadczenia osiągnęli dochód w wysokości wyższej niż 600,00 zł brutto na osobę w rodzinie. Na spotkaniach dyrekcji i przedstawicieli związków zawodowych, ustalono 3 progi dochodowe stanowiące podstawę przyznawania tzw. „wczasów pod gruszą”. Wysokość progów proponowali przedstawiciele związków zawodowych. W latach 2008-2010 płatnik składek ustalił wysokość „wczasów pod gruszą” w następujący sposób:

- 1) wysokość dochodu na 1 osobę w rodzinie - do 400,00 zł brutto (kwota „wczasów pod gruszą” - 450,00 zł brutto);
- 2) wysokość dochodu na 1 osobę w rodzinie - od 400,01 zł brutto do 600,00 zł brutto (kwota „wczasów pod gruszą” - 420,00 brutto);
- 3) wysokość dochodu na 1 osobę w rodzinie - od 600,00 zł brutto (kwota „wczasów pod gruszą” - 400,00zł brutto).

W 2008r. 257 pracowników otrzymało po 400,00 zł, a 2 osoby otrzymały 420,00 zł. W 2009r. 242 pracowników otrzymało po 400,00 zł, a 2 osoby otrzymały 420,00 zł i 1 osoba 450,00 zł; W 2010r. 250 pracowników otrzymało po 400,00 zł i 1 osoba otrzymała 420,00 zł.

W 2008r. płatnik składek: wydał 268 pracownikom „świadczenia rzeczowe w postaci artykułów mięsnych” według kryteriów:

- 1) pracownicy otrzymujący wynagrodzenie miesięczne do 2.000,00 zł brutto (świadczenie o wartości 110,00 zł ,88 pracowników);
- 2) pracownicy otrzymujący wynagrodzenie miesięczne powyżej 2.000,00 zł brutto (świadczenie o wartości 100,00 zł ,180 pracowników).

W 2009r. płatnik składek wydał 254 pracownikom „świadczenia rzeczowe w postaci paczek towarowych” według kryteriów:

- 1) wysokość dochodu na 1 osobę w rodzinie do 600,00 zł brutto - wartość paczki 150,00 zł (2 pracowników);
- 2) wysokość dochodu na 1 osobę w rodzinie powyżej 600,00zł brutto - wartość paczki 100,00 zł (262 pracowników).

W latach 2008 - 2010 zainteresowanym wypłacono świadczenie w postaci „wczasów pod gruszą” oraz paczkę świąteczną. Przy składaniu wniosków o przyznanie tzw. „wczasów pod gruszą”, zainteresowani składali oświadczenia, w których wskazywali ogólnie wysokość dochodu przypadającego na osobę w rodzinie- tj. czy stanowi on kwotę do 600zł. brutto czy też przekracza tą kwotę, biorąc pod uwagę przy jej wyliczaniu swoje wynagrodzenie, małżonka oraz inne dochody. W oświadczeniu wskazywano też imiennie osoby będące na utrzymaniu zainteresowanego. Dane te były brane pod uwagę od 2009r. również przy przyznawaniu paczki świątecznej. Paczki świąteczne były to świadczenia, rzeczowe, w postaci indyka lub innych produktów mięsnych. W odwołującym przyjęta była także zasada, że każdy odchodzący na emeryturę lub rentę lub obchodzący jubileusz pracy, otrzymywał upominek, którego wartość zależała wyłącznie od stażu pracy w odwołującym zakładzie pracy.

Zainteresowana M. T. pracowała u odwołującego jako salowa. Przed otrzymaniem świadczenia w postaci „wczasów pod gruszą” składała oświadczenia o wysokości dochodu przypadającego na członka w rodzinie. Zainteresowana ma na swoim utrzymaniu jedno dziecko, jej mąż pracuje. W 2008r. zainteresowana otrzymała świadczenie w postaci tzw. „wczasów pod gruszą” w kwocie 400zł.

Zainteresowany S. P. pracuje u odwołującego na stanowisku ratownika medycznego. Przy składaniu wniosku o wypłatę tzw. „wczasów pod gruszą”, zainteresowany za każdym razem składał również oświadczenie o wysokości dochodu przypadającego na członka w rodzinie, tj. że przekracza on kwotę 600zł. brutto na osobę. Przed otrzymaniem świadczeń rzeczowych zainteresowany nie składał oświadczeń o jego sytuacji materialnej, rodzinnej i życiowej. Zainteresowany wraz z pracującą żoną mają 2 dzieci na utrzymaniu. W 2008r., 2009r. i 2010r. zainteresowany otrzymał świadczenie w postaci tzw. „wczasów pod gruszą” w kwocie po 400zł. oraz z okazji Świąt Bożego Narodzenia w 2008r. i 2009r. świadczenie rzeczowe w postaci paczki o wartości po 100 zł. **W 2009r. otrzymał także upominek o wartości 150zł. z tytułu jubileuszu pracy.**

Zainteresowany R. L. pracował u odwołującego na stanowisku kierowcy. Zainteresowany jest kawalerem, nie ma nikogo na swoim utrzymaniu. Zainteresowany otrzymywał u odwołującego wynagrodzenie za pracę w wysokości poniżej 2000zł. brutto. W 2008r. zainteresowany otrzymał świadczenie z okazji Świąt Bożego Narodzenia w postaci paczki o wartości 110zł. W 2008r. i 2009r. otrzymał także upominek o wartości 150zł. i następnie 98zł. z tytułu jubileuszu pracy.

Zainteresowana D. P. pracowała u odwołującego na stanowisku sprzątającej. Przed otrzymaniem świadczeń w postaci „wczasów pod gruszą” za każdym razem składała oświadczenia o wysokości dochodu przypadającego na członka w rodzinie. Zainteresowana miała dochód nieznacznie powyżej 600 zł. brutto na osobę w rodzinie. W spornym okresie jej mąż pracował, mieli dwoje dzieci na utrzymaniu, a w 2009r.- jedno dziecko. Przed otrzymaniem świadczeń rzeczowych zainteresowana nie składała oświadczeń o jej sytuacji materialnej, rodzinnej i życiowej. W 2008r., 2009r., 2010r. zainteresowana otrzymała świadczenie w postaci tzw. „wczasów pod gruszą” w kwocie po 400 zł. oraz z okazji Świąt Bożego Narodzenia w 2008r. i 2009r. świadczenie rzeczowe w postaci paczki o wartości 110 zł. i następnie 100 zł.

Zainteresowana J. N. pracuje u odwołującego jako pielęgniarka. Przed otrzymaniem świadczenia w postaci „wczasów pod gruszą” składała oświadczenia o wysokości dochodu przypadającego na członka w rodzinie, tj. że wynosi on powyżej 600zł. brutto. Zainteresowana wraz z pracującym mężem miała dwoje dzieci na swoim utrzymaniu. Jednocześnie pobierała też rentę z tytułu częściowej niezdolności do pracy. W 2008r., 2009r. i 2010r. zainteresowana otrzymała świadczenie w postaci tzw. „wczasów pod gruszą” w kwocie po 400zł. oraz z okazji Świąt Bożego Narodzenia w 2008r. i 2009r. świadczenie rzeczowe w postaci paczki o wartości po 100 zł.

Zainteresowana G. O. w 2008r., 2009r. i 2010r. otrzymała świadczenie w postaci tzw. „wczasów pod gruszą” w kwocie po 400 zł. oraz z okazji Świąt Bożego Narodzenia w 2008r. i 2009r. świadczenie rzeczowe w postaci paczki o wartości po 100 zł. Sytuacja rodzinna poszczególnych pracowników różni się - są osoby zameżne, samotne, posiadające różną ilość dzieci, w różnym wieku. Wysokość wynagrodzenia za pracę otrzymywanego w odwołującym się zakładzie jest zróżnicowana, zwłaszcza pomiędzy wyższym personelem medycznym a średnim czy pracownikami obsługi, podobnie jak sytuacja finansowa poszczególnych rodzin.

Mając powyższe na uwadze oraz przepisy rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 18 grudnia 1998r. w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe, ustawy z dnia 4 marca 1994r. o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych, Sąd Okręgowy stwierdził, że zaskarżone decyzje są prawidłowe w całości. Argumentował, iż przyjęte u odwołującego w praktyce zasady przyznawania wypłat pieniężnych tytułem dofinansowania do „wczasów pod gruszą” oraz przyznania świadczenia rzeczowego na święta, odbiegały od zasad ustalonych w obowiązującym regulaminie ZFŚS, skoro praktycznie wszyscy pracownicy otrzymywali wypłaty pieniężne w równej kwocie i o równej wartości, bez względu na rzeczywistą wysokość dochodu brutto przypadającego na osobę w rodzinie. Skoro bowiem regulamin w omawianym punkcie przewiduje, że podstawą do obliczenia ulgowych usług i świadczeń stanowi dochód brutto przypadający na osobę w rodzinie wykazany w oświadczeniu osoby uprawnionej do korzystania z Funduszu oraz, że oświadczenie powinno zawierać wszelkie dochody brutto uzyskiwane przez wspólnie zamieszkujące i prowadzące wspólnie gospodarstwo domowe osoby w rodzinie, to zastosowana u odwołującego metoda, potwierdzona przez wszystkich przesłuchanych zainteresowanych oraz świadków, wykazywania jedynie czy dochód w rodzinie jest poniżej, czy powyżej 600 zł brutto na osobę, z oczywistych względów nie spełnia wymogów regulaminu. W 2008r. zaś płatnik składek w ogóle nie zastosował kryterium dochodowego ustalonego w regulaminie, lecz dokonał przyznania świadczenia rzeczowego o określonej wartości według kryterium wysokości otrzymywanego w zakładzie wynagrodzenia za pracę, dzieląc pracowników, w tym zainteresowanych, na otrzymujących wynagrodzenie miesięczne do 2.000,00 zł brutto i powyżej 2.000,00 zł brutto.

Tym samym przyjąć należało, że przyjęte zasady przyznawania przedmiotowych świadczeń nie spełniały kryterium socjalnego.

W szczególności, kryterium socjalnego nie spełniały także zasady przyznawania upominków rzeczowych z okazji jubileuszu pracy czy przejścia na emeryturę czy rentę, albowiem jak zeznała świadek M. W., wartość tego świadczenia zależała wyłącznie od stażu pracy u odwołującego, nie miała tu znaczenia ani sytuacja finansowa pracownika, ani rodzina.

Wskazując na powyższe Sąd I instancji na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c. oddalił odwołanie o czym orzekł w sentencji wydanego wyroku.

Powyższy wyrok w całości apelacją z dnia 2 sierpnia 2012r. zaskarżył Samodzielny Publiczny ZOZ w S.. Apelujący ZUS zarzucił Sądowi I instancji:

- 1) naruszenie prawa materialnego w postaci §2 ust 1 pkt 19 Rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 18.12.1998r. w sprawie szczegółowych zasad ustalenia podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie emerytalne i rentowe w zw. z art. 2 pkt 1 i art. 8 ust 1 ustawy z dnia 4 marca 1994 r. o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych, poprzez ich błędną wykładnię i przyjęcie, iż gospodarowanie środkami z Funduszu nastąpiło bez zachowania kryterium socjalnego, w sytuacji, gdy przyjęcie kryterium dochodu brutto w rodzinie, uwzględnia zarówno sumę dochodów przypadających na członka w rodzinie, jak i liczbę członków rodziny, tj. sytuację życiową, rodzinną i materialną osoby uprawnionej do korzystania ze świadczeń socjalnych; oraz, że wydatkowanie środków z zakładowego funduszu świadczeń socjalnych następowało w sposób sprzeczny z ustawą, w sytuacji, gdy zasady i warunki korzystania z usług i świadczeń finansowanych z Funduszu oraz zasady przeznaczania środków Funduszu na poszczególne cele i rodzaje działalności socjalnej, zostały wprowadzone przez działające u Pracodawcy związki zawodowe; ze związkami zawodowymi corocznie ustalano progi dochodowe stanowiące podstawę przyznawania świadczeń socjalnych,
- 2) naruszenie prawa materialnego w postaci art. 2 pkt 1 w zw. z art. 8 ust 1 ustawy z dnia 4 marca 1994 r. o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych, poprzez ich błędną wykładnię i przyjęcie, iż upominki z okazji jubileuszu mieszczą się w zakresie działalności socjalnej pracodawcy, a w konsekwencji ich przydział powinien następować w odniesieniu do kryterium socjalnego, podczas, gdy prawidłowe jest wydatkowanie środków na upominki z okazji jubileuszu wyłącznie w sposób wskazany w Regulaminie.

Wskazując na powyższe, apelujący ZUS wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i uwzględnienie odwołania w całości, ewentualnie o uchylenie wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Zielonej Górze.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje.

Apelacja okazała się zasadna tylko w niewielkiej części.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, Sąd I instancji przeprowadził wyczerpujące postępowanie dowodowe, a zebrany materiał poddał wszechstronnej ocenie z zachowaniem granic swobodnej oceny dowodów przewidzianej przez art. 233 § 1 k.p.c. Na tej podstawie Sąd Okręgowy poczynił prawidłowe ustalenia faktyczne, które tutejszy Sąd w pełni podziela i przyjmuje za własne bez potrzeby ponownego ich przytaczania.

Na wstępie niniejszych rozważań, należało powołać podstawy prawne orzeczenia.

Zgodnie z art. 8 ust. 1 ustawy o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych przyznawanie ulgowych usług i świadczeń oraz wysokość dopłat z Funduszu uzależnia się od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej osoby uprawnionej do korzystania z Funduszu.

Wskazać należy, iż to pracodawca gospodaruje środkami funduszu, dokonuje podziału środków funduszu na poszczególne rodzaje działalności socjalnej i przyznaje poszczególnym uprawnionym świadczenia finansowane z funduszu na zasadach określonych w regulaminie zakładowego funduszu świadczeń socjalnych. Z funduszu mogą być finansowane tylko te rodzaje działalności socjalnej, które są objęte ustawową definicją pojęcia „działalność socjalna”. Swoboda regulacji w regulaminie zasad przyznawania indywidualnych świadczeń jest ograniczona ustanowioną przez ustawodawcę w art. 8 ust. 1 cyt. ustawy ogólną zasadą, że przyznawanie tych świadczeń ma być uzależnione od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej osoby uprawnionej do korzystania z funduszu.

Fundusz świadczeń socjalnych jest instytucją prawną, która ma łagodzić różnice w poziomie życia pracowników i ich rodzin. Jest on wyrazem funkcji społecznej zakładu pracy, zaś jego adresatami są zwłaszcza rodziny o najniższych dochodach.

Oznacza to, co należy uwzględnić w zakładowych regulaminach świadczeń socjalnych, że, przyznawanie ulgowych świadczeń i wysokość dopłat z funduszu powinno być uzależnione od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej osoby korzystającej z funduszu. Przy ocenie sytuacji materialnej pracownika należy brać pod uwagę dochody pracownika osiągane poza zakładem pracy, a także dochody członków rodziny, pozostających we wspólnym gospodarstwie z pracownikiem.

Sąd Najwyższy w wyroku z 6 lutego 2008 r. II PK 156/07 (OSNP 2009/7-8/96) wskazywał w uzasadnieniu :”Możliwe jest przyjęcie średniego dochodu na członka rodziny jako usprawiedliwionego kryterium oceny sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej osoby ubiegającej się o przyznanie ulgowych usług i świadczeń oraz wysokości dopłat z funduszu świadczeń socjalnych bo jest to obiektywnie czytelny i miarodajny sposób oceny zasadności ubiegania się o świadczenia z tego funduszu”.

Z kolei w literaturze ujęto następujące poglądy doktryny:

1) Danuta Fyszemberg wyjaśnienia (Sł.Pracow.1997.2.20):

„Określając sytuację materialną (art. 8 ustawy z 1994 r. o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych) zakład pracy powinien uwzględnić nie tylko wynagrodzenie otrzymywane przez pracownika w danym zakładzie”.

2) Monika Mrozowska artykuł (Pr.Pracy.2001.11.10):

„Ustalając regulamin dysponowania funduszem trzeba pamiętać o podstawowej zasadzie: przyznawanie ulgowych świadczeń i wysokość dopłat z funduszu powinno być uzależnione od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej osoby korzystającej z funduszu. [...] Przy ocenie sytuacji materialnej pracownika należy brać pod uwagę dochody pracownika osiągnięte poza zakładem pracy, a także dochody członków rodziny, pozostających we wspólnym gospodarstwie z pracownikiem”.

3) Arkadiusz Sobczyk artykuł (PiZS.1996.8-9.85):

„Wydatkowanie kwot z Funduszu niezgodnie z ustawą będzie miało miejsce zarówno wtedy, gdy pracodawca przeznaczy je na cele ekonomiczne swojego zakładu, jak również wtedy, gdy ulegnie naciskom związków i wypłaci wszystkim pracownikom premie świąteczne lub na cele o podobnym niesocjalnym charakterze, nie stosując kryteriów z art. 8 ustawy”.

4) Jadwiga Stefaniak wyjaśnienia (Sł.Pracow.2001.4.14):

„Na podstawie art. 8 ust. 1 ustawy o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych - przyznanie świadczenia oraz jego wysokość uzależnia się od spełniania przez osobę uprawnioną kryteriów socjalnych, z których najważniejszym jest sytuacja materialna. Ponieważ przepisy ustawy nie określają sposobu dokumentowania dochodów pracowników do celów socjalnych, pracodawca może i powinien, według zasad przyjętych w wewnętrznym regulaminie, poprosić o oświadczenie o sytuacji dochodowej pracownika i członków jego rodziny. Bowiemy o sytuacji materialnej pracownika decydują nie tylko jego zarobki w firmie, ale także sytuacja dochodowa osób, które wraz z pracownikiem prowadzą wspólne gospodarstwo domowe. Informacje podane przez pracownika posłużą ustaleniu wysokości dofinansowania z Funduszu”.

5) Jadwiga Stefaniak artykuł (Sł.Pracow.2008.10.33):

„Jednym ze sposobów pozyskiwania informacji o sytuacji socjalnej osoby uprawnionej i jej rodziny może być jej oświadczenie”.

Stanowisko takie znajduje potwierdzenie w orzecznictwie Sądu Najwyższego np. w wyroku z dnia 16 września 2009r. sygn. akt I UK 121/09 cyt.: „2. Przyznawanie ulgowych świadczeń i wysokość dopłat z zakładowego funduszu świadczeń socjalnych powinny być uzależnione od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej osoby korzystającej z funduszu. Nie ma w tym zakresie wyjątków. Nawet regulamin zakładowego funduszu świadczeń socjalnych nie może zmienić tej zasady”.

Sąd Apelacyjny podziela wywody poczynione przez Sąd Najwyższy w przytoczonych orzeczeniach i ich uzasadnieniach.

W przedmiotowej sprawie bezsporne było, że odwołujący płatnik składek zastosował przy przyznawaniu świadczeń socjalnych kryterium dochodowe ustalające dochód na osobę w kwocie 400 zł brutto i 600 zł brutto. Tymczasem ponad 90% załogi odwołującego, miało dochód na osobę w rodzinie w kwocie powyżej 600 zł brutto (tyle, że niektórzy kwotę tą znacznie przekraczali), jednocześnie żadne inne okoliczności życiowe nie były brane pod uwagę. Tym samym trudno uznać, że przyjęte kryterium z uwagi na brak właściwego zróżnicowania progów dochodowych odzwierciedlało sytuację życiową i finansową zainteresowanych. W 2008 roku 257 pracowników otrzymało po 400,00 zł, a zaledwie 2 osoby otrzymały 420,00 zł tytułem tzw. „wczasów pod gruszą”. Podobnie w 2009 roku, kiedy tytułem tego samego świadczenia aż 242 pracowników otrzymało po 400,00 zł, a 2 osoby otrzymały 420,00 zł i 1 osoba 450,00 zł. Analogicznie, w 2010 roku 250 pracowników otrzymało po 400,00 zł i 1 osobą otrzymała 420,00 zł. tytułem „wczasów pod gruszą”. Przyjęte kryterium dochodowe było zatem pozorne, nie uwzględniało bowiem znacznych różnic w poziomie życia 90% rodzin członków załogi i w efekcie prowadziło do przyznania świadczeń na jednakowym poziomie.

Art. 8 ust. 1 cyt. ustawy, wyraźnie powiązał zasady korzystania z ulgowych usług i świadczeń z sytuacją życiową, rodzinną i materialną osób uprawnionych. Jest to tzw. kryterium socjalne, którego przyjęcie przez ustawodawcę prowadzi do wniosku, że jest wykluczone przyznawanie ulgowych usług i świadczeń z Funduszu

ogółowi zatrudnionych w tej samej wysokości, według zasady "każdemu po równo". Doświadczenie życiowe pokazuje zarazem, że jest mało prawdopodobne, by dwie osoby uprawnione pozostawały w jednakowej sytuacji materialnej, życiowej i rodzinnej, a tylko taka (lub bardzo zbliżona) pozwalałaby na przyznanie świadczeń w tej samej wysokości. Tym bardziej więc możliwość taką należy wyłączyć, gdy uprawnionymi jest kilka, kilkanaście czy kilkadziesiąt osób. Sprzeczne z ustawą jest więc wydatkowanie środków funduszu niezgodnie z zasadą ich przyznawania według kryterium socjalnego, to jest kryterium uzależniającego przyznawanie ulgowych usług i świadczeń wyłącznie od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej osoby uprawnionej do korzystania z funduszu (por. wyrok Sądu Najwyższego wraz z uzasadnieniem z dnia 20 sierpnia 2001 r., I PKN 579/00, OSNP 2003 nr 14, poz. 331).

O spełnieniu kryterium socjalnego nie może być mowy bez indywidualnej analizy sytuacji każdej uprawnionej do skorzystania z funduszu osoby. Zważyć trzeba na to, iż fundusz świadczeń socjalnych jest instytucją prawną, która ma łagodzić różnice w poziomie życia pracowników i ich rodzin. Jest on wyrazem funkcji społecznej zakładu pracy, zaś jego adresatami są rodziny (a nie tylko pracownicy) o najniższych dochodach. W tej sytuacji przychód osiągnięty przez pracowników z tytułu dofinansowania „wczasów pod gruszą” szczegółowo określony w zaskarżonej decyzji stanowi podstawę wymiaru składek w myśl art. 18 ust. 1 ustawy z 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych w zw. z § 1 rozporządzenia z dnia 18 grudnia 1998 r. w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie emerytalne i rentowe (Dz. U. Nr 161, poz. 1106).

Wobec czego decyzja organu rentowego w tym zakresie była prawidłowa.

Rozważając kwestię świadczeń rzeczowych Sąd Apelacyjny stanął na stanowisku, iż uwzględniając nietypowy charakter tych świadczeń - artykuły mięsne w postaci np. indyka i niewielkie zróżnicowanie w wartości świadczenia, trudno doprawdy w rzeczywistości stosować kryterium socjalne badając wielkość indyka, który ma być przeznaczony na świadczenie rzeczowe dla konkretnej osoby. Nadto szczególny charakter świadczenia wyraża się w jego powiązaniu z konkretnym wydarzeniem tj. zbliżającymi się Świątami Bożego Narodzenia, które w kulturze polskiej są czasem szczególnym. Różnicowanie świadczeń w postaci indyka w oparciu o kryterium socjalne, czyli de facto przyznawanie większych lub mniejszych jego elementów z uwzględnieniem kryterium socjalnego wypaczyłoby charakter świadczenia. Uwzględniając ten pogląd, uznać należy, że świadczenia z tego tytułu przewidziane obowiązującym u odwołującego Regulaminem ZFŚS mimo, iż w rzeczywistości nie uwzględniały kryterium socjalnego (2008r.) lub jedynie pozornie uwzględniały kryterium socjalne (2009r.) jako pochodzące z zakładowego funduszu świadczeń socjalnych i przeznaczone na cele socjalne, nie podlegają oskładkowaniu tj. nie stanowią przychodu w rozumieniu art. 12 ust. 1 ustawy z 26.07.1991r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (tekst jednolity Dz. U. z 2000r. Nr 14, poz. 176 ze zm.), który to przychód stanowi podstawę wymiaru składek (art. 18 ust. 1 w/w ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych).

Jest oczywiście dopuszczalne przeznaczenie regulaminem zakładowym całości środków Funduszu na usługi (świadczenia) przyznawane na zasadach ulgowych i wówczas znajduje zastosowanie zasada przyznawania świadczeń wedle kryteriów określonych art. 8 ust. 1, czyli według tzw. kryterium socjalnego. Natomiast w wypadku, kiedy regulamin przewiduje wydatkowanie środków na inne jeszcze cele mieszczące się w ramach działalności socjalnej - może on ustalać inne zasady korzystania z tych (por. uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 23 października 2008r., sygn. akt II PK 74/08). Sąd Apelacyjny uwzględniając dotychczasowe jednolite orzecznictwo Sądu Najwyższego akceptuje także i ten stanowiący pewien wyłom w jednolitej wykładni pogląd z tym zastrzeżeniem, iż stosując go uwzględnić należy szczególny charakter świadczenia.

Biorąc powyższe pod uwagę także i świadczenia - upominki z okazji jubileuszu pracy przewidziane w Regulaminie ZFŚS uznać należy za przyznane prawidłowo. Regulamin przyjęty u pracodawcy przewidywał taką formę wypłaty świadczeń z funduszu, a zdaniem Sądu upominki z okazji jubileuszu mieszczą się w katalogu otwartym „innych świadczeń i usług”, o których mowa w art. 2 ust. 1 ustawy. Trudno jednocześnie uznać za prawidłowe inne kryterium niż stażowe w tym przypadku. Zważyć w tym miejscu należy, iż zgodnie z art. 8 ust. 2 cyt. ustawy, zasady i warunki korzystania z usług i świadczeń finansowanych z funduszu, z uwzględnieniem ust. 1, oraz zasady przeznaczania środków funduszu na poszczególne cele i rodzaje działalności socjalnej określa pracodawca w regulaminie ustalonym

zgodnie z art. 27 ust. 1 albo z art. 30 ust. 5 ustawy o związkach zawodowych. Pracodawca, u którego nie działa zakładowa organizacja związkowa, uzgadnia regulamin z pracownikiem wybranym przez załogę do reprezentowania jej interesów. Powyższe oznacza, że podstawową i bezwzględnie obowiązującą zasadą przy rozdziale usług i świadczeń finansowanych z funduszu jest ta wyrażona w art. 8 ust. 1, nakazująca uwzględniać sytuację życiową, rodzinną i materialną osoby uprawnionej. Pracodawca może wprowadzać do regulaminu także inne zasady, o ile nie kolidują one z kryterium socjalnym- w tym przypadku kryterium stażu pracy.

Uwzględniając powyższe Sąd Apelacyjny zmienił zaskarżony wyrok w tym zakresie.

Mając powyższe na uwadze, Sąd Apelacyjny na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. zmienił zaskarżony wyrok w części i poprzedzające go decyzje w zakresie wskazanym w pkt. 1 sentencji wyroku.

Na podstawie art. 385 k.p.c. oddalił odwołanie w pozostałym zakresie, o czym orzekł w pkt. 2 sentencji wyroku.

Orzeczenie o kosztach postępowania znajduje swoje uzasadnienie w treści art. 100 k.p.c. (pkt. 3 wyroku).

/SSA Hanna Hańczewska-Pawłowska/ /SSA Ewa Cyran/ /SSA Marek Borkiewicz/